

До разової спеціалізованої ради PhD 14461
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(46027, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2)

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента,
доцента кафедри романо-германської філології та професійної комунікації
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Лещук Галини Василівни

на дисертаційне дослідження **Винничука Сергія Олеговича**

на тему:

**«Формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти
засобами інноваційних технологій»,**

представлене на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дослідження. Глобалізаційні, євроінтеграційні процеси та орієнтація вищої освіти України на міжнародні стандарти увиразнюють проблему компетентнісного підходу в професійній підготовці здобувачів вищої освіти. Сучасні фахівці повинні не лише володіти глибокими професійними знаннями, а й вміти аналізувати та осмислювати власну діяльність, коригувати траєкторію особистісного та професійного розвитку. Здатність здійснювати професійну рефлексію, аналізувати результати навчання та використовувати інновації стає критично важливим складником професійної компетентності, що визначає здатність педагога бути агентом змін та ефективно вирішувати педагогічні завдання.

Обрана тема дослідження є надзвичайно актуальною, оскільки період професійної підготовки в закладі вищої освіти є визначальним для становлення професійної ідентичності майбутнього фахівця. Ураховуючи обмеженість традиційних методик у розвитку метакогнітивних здібностей та навичок самооцінювання, впровадження інноваційних технологій постає пріоритетним

засобом формування культури рефлексивного діалогу, критичного мислення та здатності до безперервного професійного самовдосконалення педагога.

Актуальність обраної теми увиразнюють також визначені дисертантом суперечності між: значним потенціалом інноваційних освітніх технологій у розвитку рефлексії та обмеженістю їх цілеспрямованого використання в освітній практиці ЗВО; потребою у формуванні здатності здобувачів вищої освіти до професійної рефлексії, самооцінювання та саморозвитку і недостатнім рівнем сформованості відповідних умінь у процесі навчання; орієнтацією освітнього процесу на компетентнісний підхід та недостатньою розробленістю методик формування рефлексивної компетентності з використанням інноваційних технологій; необхідністю інтеграції інноваційних технологій у процес формування рефлексивної компетентності та недостатньою готовністю викладачів до їх системного застосування; потенціалом інноваційних технологій щодо стимулювання рефлексивної діяльності та недостатньою розробленістю педагогічних умов їх ефективної реалізації у ЗВО.

Зважаючи на усе викладене вище, можемо стверджувати, що вибір дисертантом теми наукового дослідження є цілком виправданим, а актуальність роботи не викликає сумніву, оскільки відповідає суспільному та науковому запиту на такі дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до тематичного плану наукової та науково-організаційної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка в межах науково-дослідної роботи «Теоретичні й методичні засади професійної діяльності та підготовки фахівців соціономічних професій» (державний реєстраційний номер 0123U104172). Тему дисертації перезатверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 11 від 27.01.2026 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Висока достовірність наукових результатів, висновків та практичних рекомендацій, викладених у дисертації, підкріплена виваженою методологією,

комплексним підходом до аналізу досліджуваної проблеми та ґрунтовним опрацюванням значного масиву наукових джерел.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертантом уперше розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено структурно-функціональну модель формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій, що представлена у формі взаємопов'язаних між собою блоків: мотиваційно-цільового, змістово-діяльнісного, діагностико-результативного; визначено та обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують ефективність формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій; розроблено методичне забезпечення формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти із застосуванням інноваційних технологій; уточнено сутність понять: «рефлексія», «компетентність», «рефлексивна компетентність», «рефлексивна компетентність майбутнього вчителя початкової школи», «інноваційні технології», «формування рефлексивної компетентності засобами інноваційних технологій», подано власні визначення даних термінів, класифікацію інноваційних технологій, виокремлено складові рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти.

Набули подальшого розвитку зміст, форми, технології та методи навчання майбутніх учителів початкової школи в умовах компетентнісної парадигми сучасної вищої професійної освіти.

Достовірність одержаних результатів. Можемо констатувати, що достовірність наукових результатів дисертаційного дослідження Сергія Олеговича Винничука забезпечується обґрунтованістю обраних методологічних підходів та коректним застосуванням теоретичного інструментарію.

Практичне значення дослідження полягає в розробці та можливості впровадження розробленого науково-методичного забезпечення (форм, технологій, методів та засобів навчання) у процес професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Отримані результати можуть бути інтегровані в освітній процес закладів вищої освіти під час викладання педагогічних дисциплін, організації рефлексивної діяльності студентів, а також у системі

післядипломної освіти науково-педагогічних працівників. Теоретичні та практичні напрацювання дисертації слугують підґрунтям для оновлення освітніх програм і навчальних планів. Зокрема, запропонована структурно-функціональна модель може бути використана викладачами для проектування навчальних занять, спрямованих на розвиток рефлексивних умінь майбутніх учителів початкової школи.

Практичний доробок здобувача, який включає авторську систему рефлексивних завдань і вправ для нестандартних організаційних форм навчання, електронний щоденник педагогічної практики, кейси для рефлексивного аналізу, плани-конспекти тренінгів та семінарів, є цінним ресурсом для написання курсових і кваліфікаційних робіт, розроблення навчально-методичних посібників та електронних курсів.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертаційна робота Сергія Олеговича Винничука вирізняється логічною та виваженою структурою, яка охоплює вступ, три розділи, висновки до розділів, ґрунтовні загальні висновки, список використаних джерел із 288 найменувань (8 найменувань – іноземними мовами), 24 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 389 сторінок, з них 259 сторінок – основного тексту. У роботі представлено 32 таблиці та 26 рисунків.

Дисертація написана державною мовою й оформлена у вигляді рукопису. Мета дисертаційного дослідження полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності моделі та педагогічних умов формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій.

У **вступі** здобувач обґрунтував актуальність роботи, визначив мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, розкрив наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, подав відомості про апробацію результатів дисертації та їх впровадження.

У **першому розділі** «Теоретичні засади формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій як психолого-педагогічна проблема» на основі аналізу психолого-педагогічної

літератури та нормативно-правових документів автором здійснено понятійно-категоріальний аналіз базових понять дослідження (рефлексія, компетентність, рефлексивна компетентність), розкрито структуру та зміст рефлексивної компетентності як інтегративної якості особистості, а також здійснено теоретико-педагогічний аналіз інноваційних технологій як дієвого засобу формування означеної компетентності в освітньому процесі закладів вищої освіти.

У другому розділі «Методичні основи формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій» обґрунтовано педагогічні умови, необхідні для підвищення ефективності досліджуваного процесу. Також розроблено структурно-функціональну модель формування рефлексивної компетентності, яка інтегрує цілі, зміст, інноваційні технології та методи навчання. Окрім того, представлено методичне забезпечення, що включає систему нестандартних організаційних форм, рефлексивних завдань, тренінгів та прикладів педагогічних кейсів, спрямованих на розвиток рефлексивних умінь майбутніх педагогів.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності моделі формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій» висвітлено діагностику вихідного рівня сформованості досліджуваної компетентності в експериментальних і контрольних групах. Описано методику організації формувального етапу експерименту, спрямованого на реалізацію розробленої структурно-функціональної моделі та педагогічних умов. На основі методів математичної статистики здійснено аналіз та інтерпретацію результатів, що підтвердили ефективність запропонованої автором концепції.

Дисертацію завершують ґрунтовні **висновки**, у яких систематизовано ключові результати дослідження. Вони вирізняються чіткістю формулювань, логічною структурованістю та повною відповідністю поставленим у роботі завданням.

Унаочнюють та доповнюють дисертаційне дослідження змістовні **додатки**, які містять допоміжні матеріали, методичні розробки (рефлексивні вправи,

плани тренінгів, кейси), класифікації інноваційних педагогічних технологій та діагностичні інструменти, які суттєво увиразнюють хід і результати наукового пошуку.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях. Основні положення та результати дисертації Сергія Олеговича Винничука оприлюднені в 10-ти наукових працях, з яких 8 – одноосібних. Зокрема, 5 статей – у наукових фахових виданнях України; 5 статей – апробаційного характеру. Особистий внесок здобувача у працях, виконаних у співавторстві, є чітко окресленим та обґрунтованим. Дисертантом повністю дотримано встановлених вимог щодо кількісних і якісних показників наукових публікацій.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. При рецензуванні дисертаційного дослідження текстових запозичень та порушень академічної доброчесності не виявлено. Усі результати, які викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, отримані автором самостійно.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи рецензовану дисертаційну роботу в цілому, вважаємо за необхідне висловити певні зауваження та міркування:

1. Здобувач описує змістово-діяльнісний блок авторської моделі, куди відносить вивчення низки вибіркового освітніх компонентів, зокрема, «Проектна діяльність в початкових класах», «Технології успішної діяльності», «Основи тренінгової роботи», «Конфліктологія» тощо. Проте в роботі не уточнено, чи є ці дисципліни обов'язковими для всіх студентів експериментальної групи, чи вони обиралися здобувачами освіти індивідуально в межах їхньої вільної траєкторії навчання. Це було б доречно прояснити, оскільки вибіркковість дисциплін може безпосередньо впливати на однорідність формування когнітивного компонента рефлексивної компетентності.

2. У тексті дисертації серед педагогічних умов формування рефлексивної компетентності здобувач зазначає «комплексне застосування рефлексивних завдань для формування рефлексивних умінь» (с. 122), а на с. 104 пропонує їх

класифікацію (ситуативні, інтелектуальні, ретроспективні, рефлексивно-евристичні, рефлексивно-імітаційні тощо). На нашу думку, здобувачу варто було б чіткіше простежити та обґрунтувати взаємозв'язок між тим, які саме види завдань спрямовані на розвиток конкретного показника, наприклад, рефлексивно-імітаційні розвивають уміння аналізувати власні дії та коригувати поведінку тощо.

3. У параграфі 2.1 автор детально аналізує технологію створення рефлексивного портфоліо та наводить алгоритм роботи над ним. Дисертаційне дослідження суттєво б виграло, якби здобувач чіткіше виокремив та обґрунтував критерії та дескриптори оцінювання самого портфоліо викладачем ЗВО, оскільки оцінювання такого суб'єктивного продукту творчості студентів потребує уніфікованого та прозорого інструментарію.

4. У дослідженні зацентовано увагу на авторському впорядкуванні інноваційних технологій відповідно до компонентів рефлексивної компетентності, зокрема, виокремлено акмеологічні технології, кейс-технології, блог-технології, тренінгові, проєктні тощо. Проте робота виглядала б більш переконливо, якби дисертант детальніше окреслив специфіку застосування саме цифрових онлайн-рефлексивних платформ в умовах дистанційного чи змішаного навчання, що є надзвичайно актуальним для сучасної системи вищої освіти України.

Хочемо зазначити, що висловлені зауваження та побажання не применшують наукової цінності здійсненого дослідження, матеріали якого засвідчують наукову новизну, теоретичну та практичну значущість одержаних результатів, дослідницьку зрілість автора. Дисертація Винничука Сергія Олеговича є самостійним ґрунтовним дослідженням, виконаним на високому професійному рівні.

Загальний висновок та оцінка дисертації. Дисертаційна робота відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.), і «Порядком присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а її автор, Винничук Сергій Олегович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри романо-германської філології
та професійної комунікації

Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Галина ЛЕЩУК

